

**СҮХБААТАР АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

22000 Баруун-Урт сум, Сүхбаатар аймаг
Утас: 70518396, Факс: 70518396
E-mail: Sukhbaatar@audit.gov.mn

2024. 08. 08 № 469
танай _____-ны № _____-т

Ролзан СУМЫН
СОНГУУЛИЙН ХОРОО-Д

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх
дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Ардчилсан намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817 - 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 - 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, ТЕЗ-ийн дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Ардчилсан намын сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Мөрийн хөтөлбөр (..... хуудас)-ийг хавсаргав.

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Г.ДАВАА

Намын хорооны 2024 оны 06 дугаар сарын 23-ны
өдрийн 01 дүгээр тогтоолын хавсралт

ХАЛЗАН СУМЫН АРДЧИЛСАН НАМЫН
2024-2028 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

Халзан сумын Ардчилсан нам “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, хөгжлийн хөтөлбөр, “Сүхбаатар аймгийн хөгжлийн хэтийн зорилт 2020-2028”, Намын дүрэм, үнэт зүйлс, үзэл баримтлал, Таван тулгуур бодлого болон олон нийтийн санаа бодолд үндэслэн иргэд сонгогчдынхоо итгэл дэмжлэгээр бодлогоо хэрэгжүүлж хүрсэн амжилтад тулгуурлан, 2024-2028 оны сумын ИТХ-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө хүргэж байна.

1. ЭРҮҮЛ МЭНД

1.1. Нийгмийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлж, иргэдэд эрүүл амьдралын дадлыг хэвшүүлэн, урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог бэхжүүлэх замаар хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлнэ.

1.2. Бүх нийтийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, эрүүл аж төрөх дадлыг эзэмшүүлэн, иргэн бүрийг 2 жил тутамд урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо, шинжилгээнд тогтмол хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.

1.3. Нөхөн үржихүйн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дэмжих замаар сэргийлж болох эх, хүүхдийн эндэгдэлд нөлөөлөх хүчин зүйлийг багасгана.

1.4. Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчин, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт болон сэргийлж болох нас баралтыг хувь хүн, гэр бүл, хамт олон, байгууллагын идэвхтэй оролцоотой нэгдмэл үйл ажиллагаанд тулгуурлан бууруулна.

1.5 Эрүүл мэндийн төвийн барилга байгууламжийн дэд бүтцийг сайжруулан, стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш, хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээг үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ.

1.6 Мэдээллийн технологид суурилсан оношилгооны хэлбэрүүдийг нэвтрүүлж, Эрүүл мэндийн төвд цахим шилжилтийг эрчимжүүлнэ.

1.7. Эрэгтэйчүүдийн эрүүл мэндийг дэмжиж, тэдэнд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлэн, эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн дундаж наслалтын зөрүүг багасгана.

1.8 Алслагдсан хөдөөгийн багийн хүн амд төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн эмч нарын явуулын амбулаторын үзлэгийг жил бүр зохион байгуулах.

1.9. Иргэдэд зонхилон тохиолдож буй өвчлөлийн эсрэг “Элэг бүтэн Сүхбаатар” зэрэг хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлж, өвчлөлийг бууруулна.

1.10. Шүдний эмчтэй болох арга хэмжээ авч эрүүл мэндийн төвийг шүдний кабинеттай болгоно.

1.11. Архи тамхины хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдол, буруу хооллолт, амьдралын буруу хэв маяг, дадал зуршлыг бууруулахад чиглэсэн мэдээлэл сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлнэ.

1.12. Эмийн чанарт тавих хяналтыг сайжруулж, аюулгүй байдлыг ханган, эмийн хэрэглээний зохистой дадлыг хэвшүүлнэ.

1.13. Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хангалт, чадавхыг сайжруулан, нийгмийн хамгааллыг бэхжүүлнэ.

1.14. Эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг туршлага судлахад дэмжлэг үзүүлж, шаардлагатай нэр төрлөөр мэргэшсэн эмч нарыг ажиллуулна.

1.15. Эмч, сувилагчдын ур чадвар нэр хүнд, ёс зүйд тавигдах шалгуурыг боловсронгуй болгож, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулна.

1.16. Эрүүл аюулгүй ажлын байрыг дэмжих зорилгоор ажил олгогчдод чиглэсэн цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

1.17 Суурь өвчлөлтэй болон зорилтод бүлгийн хүүхдүүдийг зуны сувилалд хамруулах ажлыг зохион байгуулах.

1.28 Уламжлалт анагаах ухааныг орчин үеийн анагаах ухаантай хослуулж эмийн бус эмчилгээ хийх

1.19 Уламжлалт эмчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх уламжлалтын нэг ортой болгох

1.20 Эмч эмнэлгийн мэргэжилтэн иргэд олон нийтэд эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулах

1.21 Эмч эмнэлгийн ажилтан, анагаахыг салбарын оюутнуудыг дэмжин ажиллах

1.22 Эмч эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн бэлтгэх, мэргэжлийн ур чадвар, нэр хүнд, ёс зүйн хэм хэмжээг дээшлүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах

1.23 Эрүүл мэндийн төвийн барилгад амбулаторын болон нийгмийн эрүүл мэндийн сургалтын танхимын чиглэлээр ашиглах өргөтгөл хийх

1.24 Биеийн тамир чийрэгжүүлэлтийн кабинетыг эрүүл мэндийн төвийн нийгмийн эрүүл мэндийн танхимыг түшиглэх бий болгох.

2. БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН

2.1. Бүх шатны сургалтын байгууллагын барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулж ажиллана.

2.2. Сургууль, цэцэрлэгийг орчин үеийн шаардлагад нийцсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүн, техник, тоног төхөөрөмжөөр хангаж, боловсролын чанарт ахиц гаргана.

2.3. Хүүхэд бүрийг сургууль, цэцэрлэгт хамрагдах боломжийг нэмэгдүүлж, чанартай боловсрол олгоно.

2.4 Сургууль цэцэрлэгийн хамран сургалтыг нэмэгдүүлж, төрөөс малчдын хүүхдийг тойргийн сургуульдаа суралцахад нь дэмжлэг үзүүлэх

2.5 ЕБС-ын сурагчдын амьдрах чадвар ухааныг хөгжүүлэх хүүхдийг эрсдэлгүй осол эндэгдэлгүй эрүүл аюулгүй амьдрах чадварт сургах сургалтыг тогтмол зохион байгуулна.

2.6 Багшийн мэргэжлийн ур чадвар, ёс зүйг дээшлүүлэхэд анхаарч, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулна.

2.7 Цэцэрлэгийн хүүхдийг үндэсний уламжлал, хэл яриа, эх оронч, хөдөлмөрч үзлийг эцэг эхтэй хамтарч хэрэгжүүлнэ.

2.8 Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ээлтэй орчин нөхцөлийг сайжруулан боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй, эрсдэлт бүлгийн суралцагч нэг бүрд шаардлагатай дэмжлэгийг үзүүлж, боловсролд тэгш хамруулна.

2.9. Насан туршийн боловсролын нэгжийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, иргэн бүрийн насан туршдаа суралцахуйн хэрэгцээ шаардлага нийцсэн сургалтыг чанартай зохион байгуулна.

2.10. Дотуур байр, цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.

2.11 Монгол бичгийг түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор монгол бичгийн сургалт явуулж, уралдаан тэмцээн зохион байгуулах

2.12. Бүх нийтийн монгол бичгийн хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.

2.13. Ерөнхий боловсролын сургуульд шаардлагатай мэргэжлээр зөвлөх, зочин, ментор багш ажиллуулж, “БАГШ СОЛИЛЦОО” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

2.14.Суманд шинэлэг, санаа нэвтрүүлэх санал санаачилгыг дэмжинэ.

2.15. Багшийн мэргэжлийн ур чадвар нэр хүнд, ёс зүйд тавигдах шалгуурыг боловсронгуй болгож, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулна.

2.16. Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжилд дэмжлэг үзүүлж, гадаад, дотоод туршлага судлуулна.

3. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

3.1. Өрхийн амьжиргааны түвшнийг дээшлүүлэх арга хэмжээг хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой уялдуулан хэрэгжүүлнэ.

3.2. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжиж буй төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах.

3.3. Орон нутгийн хэрэгцээнд тулгуурласан мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах.

3.4. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн онцлог, хэрэгцээнд нийцсэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

3.5. Инновацид суурилсан гарааны бизнесийг дэмжинэ.

3.6 Иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн сургалт нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулах

3.7. Малгүй болсон, мал нь ихээр хорогдсон өрхийг малжуулах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

3.8 Төрийн байгууллага ,нийтийн үйлчилгээний газар,нийтийн эзэмшлийн зам талбайд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан дэд бүтцийг нэмэгдүүлж хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

4. СПОРТ, НИЙТИЙН БИЕИЙН ТАМИР

4.1. Өсвөр үе залуучуудыг спортын олон төрлөөр хичээллэж бие бялдраа хөгжүүлэх, спортын амжилт гаргах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4.2. Стандартын шаардлага хангасан чийрэгжүүлэлт, биеийн тамирын задгай талбай, байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.3. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийтийн биеийн тамир, спортоор хичээллэх орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.

4.4. Үндэсний спортын наадам, Хүүхдийн спортын наадмыг 2 жил тутамд зохион байгуулна.

4.5. Өвлийн улиралд нийтийн биеийн тамираар хичээллэх спортыг дэмжинэ.

4.6. Нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэх бодлого баримтална.

4.7 Үндэсний сурын спортыг дэмжиж ажиллана.

4.8 Аймаг, сумын чанартай тэмцээн уралдааныг орон нутагтаа зохион байгуулах

4.9 Засаг даргын нэрэмжит тэмцээн уралдаан зохион байгуулах

5. СОЁЛ УРЛАГ

5.1. Соёл урлаг, өв соёлыг хөгжүүлэх, сурталчлан таниулах, хамгаалахад чиглэсэн соёл урлагийн хөгжлийн хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлнэ.

5.2. Монгол хүн үндэсний өв соёлоороо бахархах өвлүүлэх, үндэсний хэл бичигт суралцахыг дэмжинэ.

5.3 Сумын хэмжээнд үгийн бичиг хөтлөлтийн хувийг нэмэгдүүлнэ.

5.4. Бүтээлч үйлдвэрлэлийг дэмжин, соёл урлагийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.

5.5. Нүүдлийн ахуйд суралцах өв соёлын түгээн дэлгэрүүлэх арга хэмжээ, хөтөлбөрүүдийг дэмжинэ.

5.6. Угсаатны онцлогийг илэрхийлсэн гар урлалын брэнд бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, зах зээлд нэвтрүүлэхэд орон нутгаас дэмжлэг үзүүлнэ.

6. ХҮҮХЭД, ГЭР БҮЛ, ЗАЛУУЧУУД

6.1 Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн урлаг, спортын наадмыг зохион байгуулах, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх

6.2. Хүчирхийлэлд өртсөн үйлчлүүлэгчийг хамгаалах, нөхөн сэргээх болон хөгжлийн зэрэг хариу үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.

6.3. Стандартын шаардлага хангасан хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн танхимыг байгуулж, залуучуудын хөгжил оролцоог дэмжинэ.

6.4. Гэр бүл, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэлтэй тэмцэх ажлыг эрчимжүүлнэ

6.5. “Хүүхдэд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж”-ийг шалгаруулах болзолт уралдааныг дүгнэж, жил бүр шалгаруулна.

6.6 Залуучуудын хөгжлийн төвийг бий болгох техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр хангах, тохижуулах

6.7 Залуучуудын чуулган зохион байгуулах

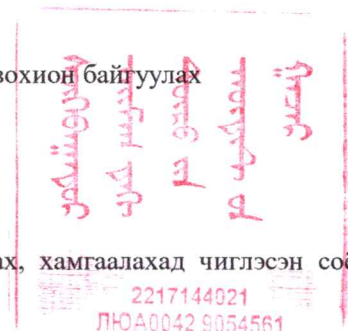
6.8 Хүүхдийн чуулган зохион байгуулах

6.9 Үндэсний морин уралдаанч хүүхдийн хамгаалалтын хувцас, морины хэрэгсэлд тавих шаардлага mns62646:2018 стандартын хэрэгжилтийг ханган, унаач, уяач хүүхдүүдийн уулзалт зөвлөгөөн, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах

7. ЭДИЙН ЗАСАГ

7.1. Орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдэд сайн засаглалыг хөгжүүлэх замаар өмчийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.

7.2. Төсвийн төлөвлөлтийг боловсронгуй болгож сахилга хариуцлагыг сайжруулах замаар үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.

7.3. Төсөв, санхүүгийн цахим систем нэвтрүүлж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, үр ашигтай болгон төсвийн урсгал болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг ил тод, хэмнэлттэй зарцуулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

7.4. Газар, үл хөдлөх эд хөрөнгө, авто тээвэр өөрөө явагч хэрэгслийн бүртгэлийг сайжруулна.

7.5 Малчдын зөвлөгөөн, малаас гаралтай бүтээгдэхүүний үзэсгэлэн гаргахыг дэмжин ажиллана.

7.6 Бэлчээрийн малын ашиг шимийг дээшлүүлэх зорилгоор малын үүлдэр угсааг сайжруулах, бэлчээрийн нөөцийн газрыг бий болгох ажлыг зохион байгуулна.

7.7. Статистик мэдээллийн хамрах хүрээ, тооллого, судалгааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.

7.8 Бэлчээрт шинээр гүний худаг гаргах /зах хязгаар нутаг/

8. УУЛ УУРХАЙ

8.1. Уурхайн үйл ажиллагааны хяналт, нөхөн сэргээлт, хаалтын стандартыг олон улсын жишигт хүргэж, дүйцүүлсэн нөхөн сэргээлтийг ногоон хөгжлийн бодлоготой уялдуулна.

8.2 Уурхайг ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдсон дэд бүтцийг хөгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах, ажлын байр нэмэгдүүлэх, орон нутгийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нартай нутгийн захиргааны байгууллага хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, дүгнэж ажиллана.

8.3. Төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтын хүрээнд жижиг дунд үйлдвэр байгуулах үйл ажиллагааг орон нутгаас бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.

8.4. Байгалийн баялгаас орж буй орлого, төсөв, тендерийг иргэдээр хэлэлцүүлдэг тогтолцоог шинэ шатанд гаргаж, иргэдийн оролцоог хангана.

9. ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

9.1. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэн, малын эрүүл мэндийг хамгаалж, малын ашиг шимийг дээшлүүлнэ.

9.2. Тариалан, бэлчээрийн газрын талбайн ашиглалтыг сайжруулан, тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.

9.3. Төмс, хүнсний ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлж, дотоодын хэрэгцээг хангана.

9.4. Өрх, байгууллага бүр хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх санаачилгыг дэмжинэ.

9.5. Хүнсний үйлдвэрлэл, нийтийн хоолны аюулгүй байдалд хяналт тавьж эрсдэлийг бууруулна.

9.6 Бэлчээрийн мэрэгч амьтан үлийн цагаан оготнотой тэмцэх арга хэмжээг зохион байгуулж, усжуулах, хамгаалах, нөхөн сэргээх замаар нөөц бэлчээрийг нэмэгдүүлнэ.

9.7. Сумын отрын бүс нутгийг тогтоох, хил заагийг тодорхойлж баталгаажуулна.

10. ЖИЖИГ ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ХУДАЛДАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

10.1. Хоршоо хөгжүүлэх сангийн, хөнгөлөлттэй зээл олголтыг орон нутгийн үйлдвэрлэлийн бодлоготой уялдуулан олгож, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

10.2. Мах, ноос ноолуур, арьс шир боловсруулах үйлдвэр байгуулах аж ахуй нэгжийг дэмжинэ.

10.3. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах иргэдийг хямд, чанартай мах, сүү, хүнсний ногоогоор хангана.

10.4. Орон нутгийн бизнес эрхлэгч иргэн, аж ахуй нэгж, хоршоодын бэлтгэн нийлүүлэлт, үйлдвэрлэл, борлуулалтын тогтолцоог кластерын системээр хөгжүүлнэ.

10.5. Хот, суурин газрын хүнсний нийтийн хэрэглээний малыг зөвхөн үйлдвэрийн аргаар нядалж боловсруулах стандартыг бүрдүүлж, энэ чиглэлд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ

10.6. Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд бичил бизнесийг дэмжих урт хугацаатай, хүү багатай зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, шударга ил тод олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.

10.7. Шинэ технологи, инновацын ололтод суурилсан эдийн засгийн үр ашигтай орон нутгийн эко жижиг, дунд үйлдвэр, худалдаа, үйлчилгээг хөгжүүлнэ.

10.8. Оюуны өмчийн патент, чанар стандартын баталгаатай орон нутгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлнэ.

11. МАЛАЖ АХУЙ

11.1. Бог малын хээлтүүлэгчийг Мал үржүүлэг технологийн ажил үйлчилгээний нэгж болон мэргэжилтний хяналтад төвлөрүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулж өсвөр хээлтүүлэгч худалдан авч малын чанарыг сайжруулна.

11.2. “Хариуцлагатай, чинээлэг малчин” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

11.3. Мал үржүүлэг, технологийн ажил үйлчилгээний нэгж байгуулах, хээлтүүлэгч болон цөм сүргийн малыг мэргэжлийн байгууллагын хяналтад авах, малын генетик нөөцийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулан нэгж малаас авах ашиг шимийг дээшлүүлнэ.

11.4. Өндөр ашиг шимт мах, сүүний чиглэлийн үүлдрийн үхэр, мах ноосны чиглэлийн хонины эрчимжсэн аж ахуйг хөгжүүлж, ашиг шимийг нь нэмэгдүүлнэ.

11.5. Эрчимжсэн аж ахуй эрхлэгчийг бодлогоор дэмжиж төв суурин газрын иргэдийн сүү, махны хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор төрөлжсөн фермерүүдийг байгуулна.

11.6. Малын гоц халдварт, халдварт, зооноос, халдваргүй өвчнөөс урьдчилан сэргийлж, малын өвчнөөр тайван бүсийг тогтооно.

11.7. Халдварт зооноос өвчний гаралтыг багасган уг өвчнөөр тайван, халдваргүй бүсээр баталгаажуулна.

12. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖИЛ

12.1. Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдсэн дулаарал, агаарын бохирдол, хөрсний талхагдал, цөлжилт зэрэг асуудлуудтай дорвитой тэмцэх, байгаль орчныг нөхөн сэргээхэд зарцуулж байгаа зардлын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

12.2. Орон нутгийн гамшгийн нөхцөл байдал, эрсдэлийн үнэлгээг бүх түвшинд хийж, гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлнэ.

12.3. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлнэ.

12.4. Ойн сан бүхий газрын ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээ болон төв суурин газрын ногоон байгууламжийн ургалтыг хувийг нэмэгдүүлж, Тэрбум мод хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

12.5. Ховордсон биологийн төрөл зүйлийн нөөцийг хамгаалж, сэргээн нутагшуулна.

12.6. Монгол тарвага сэргээн нутагшуулах ажлыг нэмэгдүүлнэ.

12.7. Усны нөөцийг бохирдол, хомсдолоос хамгаалж, булгийн эхийг хашиж хамгаалах

12.8 Нийт айл өрхийн эко шийдлээр хийгдсэн жорлонгийн тоог нэмэгдүүлнэ.

12.9 Байгаль орчныг хамгаалах , нөхөн сэргээх чиглэлээр нөхөрлөл байгуулах

12.10 Сумын төвийн хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийг тохижуулж стандартын шаардлагад нийцүүлнэ.

12.11 Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах , тээвэрлэхэд нийцсэн хогийн савтай болгоход иргэд аж ахуйн нэгж байгууллагуудын татан оролцуулах

13. АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ

13.1 Гадаад дотоодын жуулчдад зориулсан тохилог буудал нийтийн хоолны газар байгуулна.

13.2 Дотоодын аялал жуулчлалын маршрутад нэгдэж аялал жуулчлалд зориулсан бүтээгдэхүүн бий болгоно.

13.3. Түүх соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалалтад авна

ТЭЭВЭР, ЛОГИСТИК

14.1. Сайншанд-Баруун-Урт-Хөөт чиглэлийн 433 км төмөр замын төслийг эхлүүлэхэд орон нутгаас дэмжлэг үзүүлж, санал санаачилга гарган хамтран ажиллана.

ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА, БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТ

15.1 Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулж, иргэдийн орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

15.2. Сумын үерийн далан суваг, борооны болон хөрсний ус зайлуулах шугам сүлжээний ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

15.3 Байгууллагуудын болон нийтийн эзэмшлийн гудамж талбай тохижилтын ажлыг төлөвлөн төлөвлөлтийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

15.4. Орон нутгийн барилгын материалын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, хайрганы карьер, ханын дүүргэгч хөнгөн блок, барилгын бетон хийцийн шилний үйлдвэр барих санал санаачилгыг дэмжинэ.

15.5. Сумын хэмжээнд хаягжилтын нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.

15.6. Дэд бүтцийн хангамжид тулгуурлан иргэнд газар өмчлүүлэх боломжтой газрын нөөцийг тогтоож газрыг өмчлүүлнэ.

15.7. ХЕТ-тэй уялдуулан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн барилгуудыг паспортжуулах, гэрчилгээжүүлнэ

15.8. Сумын төвийн хүн амыг эрүүл ахуй, стандартын шаардлага хангасан ундны усаар хангана.

16. БҮС, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖИЛ

16.1 Амьдрахад таатай, байгаль орчинд ээлтэй, сум болгон хөгжүүлнэ

16.1.1 Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулна.

16.1.2 Гэр хорооллын газрыг шинэчлэн зохион байгуулна.

16.1.3 Гэр хорооллын хэсэгчилсэн төлөвлөлтийн зураг төсөл боловсруулах ажлыг зохион байгуулж, ажлыг эхлүүлнэ.

16.1.4 Иргэдийн амрах, зугаалах газар, бичил цэцэрлэг, цэцэрлэгт хүрээлэнгийн талбайн хэмжээ, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ.

16.1.5 Сумын төвийн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлэн, орчин үеийн шийдэлтэй болгон зохион байгуулж, ашиглалтыг сайжруулна.

17. НЭЭЛТТЭЙ ЗАСАГЛАЛ

17.1. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг хангаж, хариуцлагыг дээшлүүлнэ.

17.2. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн дүрмийг чанд мөрдүүлж, төрийн албанд хууль дээдлэх ухамсар, төлөвшлийг хэвшүүлнэ.

17.3. Төрийн байгууллага, нийгэм, эдийн засаг соёлын хүрээнд Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, бүх түвшинд жендэрийн бодлого хэрэгжүүлнэ.

17.4. Нутгийн захиргаан байгууллагын бүтэц, орон тоог оновчтой тодорхойлж мөрдүүлнэ.

17.5. Төрийн албан хаагчдын нийгмийн баталгааг хангах бодлогыг дэмжиж ажиллана.

17.6. Хувь хүний мэдээллийн аюулгүй байдал, цахим болон тоон гарын үсэг, мэдээллийн сангийн аюулгүй байдлыг хангана.

17.7. Төрийн байгууллагын албан хэрэг хөтлөлт, албан бичиг солилцооны үйл ажиллагааг цахим хэлбэрт бүрэн шилжүүлж, сүлжээг бий болгоно.

17.8. Төрийн албан хаагчдын мэдээллийн технологийн мэдлэгийг тасралтгүй дээшлүүлнэ.

17.9. Мэдээллийн технологи, харилцаа, холбооны хамрах хүрээг тэлэн, өндөр хурдны интернэт сүлжээг хүртээмжтэй болгож, иргэд, аж ахуйн нэгжийн төрөөс авах үйлчилгээг бүрэн цахимжуулна.

17.10. Орон нутгийн гамшгаас хамгаалах техник тоног төхөөрөмжийг шинэчилж, гамшгийг даван туулах, дасан зохицох чадавхыг бэхжүүлнэ.

17.11. Онцгой байдлын олон улсын аврах ажиллагаанд тогтмол оролцуулж, аврагчдын солилцооны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

17.12. Төрийн албан хаагчдыг дотоод, гадаадын тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамруулна.

18. БАТЛАН ХАМГААЛАХ

18.1. Орон нутгийн хамгаалалтын нөөц бүрдүүлж, мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгоно.

18.2. Дайчилгааны төлөвлөгөөг шинэчилж, “Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүн”-ийг чадавхжуулна.

18.3. Эх оронч үндэсний үзэл хүмүүжил, хүний хөгжил, төлөвшлийн орчин бүрдүүлнэ.

19. ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙ

19.1. Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, нийгмийн дэг журмыг тогтоох замаар иргэдийн амар тайван амьдрах нөхцөлийг бий болгоно.

19.2. Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх үйл ажиллагааг хууль тогтоомжийн хүрээнд үр дүнтэй зохион байгуулж, шударга байдлын үнэлгээг нэмэгдүүлнэ.

19.3. Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, эрх зүйн сургалт, сурталчилгаа, нөлөөллийн арга хэмжээг тогтмол, үр дүнтэй зохион байгуулж, хууль дээдлэх хандлагыг төлөвшүүлнэ.

19.4. Хууль зүйн анхан шатны зөвлөгөө өгөх, зорилтот бүлэгт өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэх хууль зүйн тусалцааны төвийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

19.5. Хил орчмын нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлыг хангаж, хил хамгаалалтад орчин үеийн дэвшилтэд техник тоног төхөөрөмж, хяналтын нэгдсэн систем, арга туршлагыг нэвтрүүлнэ.

19.6. “Ногоон бүс” төслийг үргэлжлүүлж, сумыг хяналтын камерын нэгдсэн системд холбоно.

19.7. Иргэн бүрийн аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай мэдлэг, мэдээллийг нийгэмд түгээж, иргэдийн оролцоог дэмжинэ.

19.8. Хууль, хяналтын байгууллагын материаллаг баазыг бэхжүүлж, дэмжлэг үзүүлнэ.

